

de Kerk ze aangenomen heeft.¹⁵⁾ Niet krachtens, maar blijkens de Formulieren is het verschil omtrent den inhoud en de beteekenis der Heilige Schriften beslist en uitgemaakt.¹⁶⁾ Nu dat eenmaal geschied is, mag en moet de handhaving van het voorvaderlijk geloof geëischt worden. „Wij verlangen de handhaving van waarheden die den geheelen inhoud uitmaken van Catechismus en Belijdenis.“¹⁷⁾ „Ik verlang geene loslating van eenig gedeelte der waarheid in die Schriften verval. Geen prijs geven van deze en die waarheid. Geen onbestemde erkenning van de Belijdenisschriften. Geen herziening der Formulieren; omdat, indien ze niet onverbeterbaar zijn, de Kerk dezer dagen tot zoodanige herziening niet in staat is.“¹⁸⁾

Blijft de handhaving van de waarheden in de Formulieren beschreven achterwege, dan gaat de Kerk onder. Ze wordt vernietigd. De formulieren immers zijn, in hoofdzaak en wezen, vereenzelvigd met haar bestaan.¹⁹⁾ „Om te formuleren, om te belijden, moet de Kerk bestaan. Maar het prijsgeven door eene Kerk van haar Formulieren, omdat zij door de tegenstanders van elke hoofdzaak in haar geloof voor de grenzenloze uitgestrektheid hunner twijfelarij te bekrompen worden geacht; het ter zijde stellen van Formulieren, onder die omstandigheden, is eigenlijk een slechten van den muur, omdat door de vijanden een wijde, wijde bresse begeerd wordt; het is, in de onbetwistbare gevolgtrekking, een verwerpen van het geloof; het is een altegedienstig omverhalen der grondslagen waarop de veiligheid en het aanzijn van de Kerk berust.“²⁰⁾ Ja, dat prijsgeven der Formulieren is het prijsgeven „niet slechts van de Hervormde Kerk in haar wettig aanzijn en afzonderlijk bestaan, maar ook van de Evangelische waarheid aan de eischen dergenen voor wie deze Schriften, niet om verouderde spreekmanier of onjuiste tekstaanhaling, maar om de waarheid, welke daarin vervat is, aanstoetelijk zijn.“²¹⁾

Zeerp scherp verzet Groen zich dus tegen de idee van een volkskerk met leervrijheid. Hij aanvaardt de belijdeniskerk in den vollen zin van het woord. Een belijdeniskerk, die zichzelf door leertucht voor verbastering en ondergang behoedt.

• • •

Zal men Groens spreken over de Hervormde of Gereformeerde Kerk verstaan, dan moet men steeds voor oogen houden, dat hij een scherp onderscheid maakt tusschen de oude, historische, Gereformeerde Martelaarskerk op geschiedenis en belijdenis gegrond, bestaande in de blijvende eenzelligheid van haar leer en het Hervormde Kerkgenootschap, dat in 1816 tengevolge van onwettige, anti-gereformeerde en anti-kerkelijke overheidsbemoeiing werd opgericht.

Reeds in zijn eerste kerkelijke geschrift doet hij dat!²²⁾ Op blz. 1 spreekt Groen van „Gereformeerde Christenen, die zich van het Kerkgenootschap in 1816 gescheiden hebben“.

Dat nieuw gestichte Genootschap had zich, naar Groens meening, zelfs „facto afgescheiden van de Gereformeerde kerk; zij daarentegen die men afgescheiden noemt, hebben... zich buiten het genootschap begeven, om te kunnen blijven in de Kerk“²³⁾. De Afgescheidenen zijn Gereformeerden, „Gereformeerden bij uitstek“²⁴⁾, zij zijn leden van de Nederlandsche Hervormde Kerk, van de Gereformeerde Gezindheid.²⁵⁾ De geloofsvereëning met de Hervormde Kerk mag zeker niet beperkt worden „tot het opgeschreven zijn in de boeken van een bij verstelijk decreet opgericht Kerkgenootschap.“²⁶⁾ Met nadruk betoogt Groen, dat de Afgescheidenen zeker geen secte vormen.²⁷⁾

Altijd heeft Groen deze scherpe onderscheiding van Genootschap en Kerk volgehouden, ondanks

15) *Het Regt* enz.; p. 28, 29, 57; *Narede van vijftienjarige strijd*, p. 165.

16) *Het Regt* enz.; p. 20.

17) *Idem*, p. 110.

18) *Aan de S. van Velzen* enz.; p. 129.

19) *Het Regt* enz.; p. 57.

20) *Idem*; p. 188/9.

21) *Aan de Hervormde Gemeente*; p. 92; vgl. *Het Regt*; p. 95.

Groen verlangde niet een „onvoorwaardelijk en bekrompen handhaven der Formulieren“; in een tijd van aanvankelijke herleving na langdurigen doodslaap. Hij durft een — mits goed omschreven — *quatenus* wel aan. Vgl. voor deze kwestie:

Adres a. d. Algem. Synode enz., p. 5 v.; *Aan de Herv. Gemeente*, p. 45, 89; *Het Regt* enz., VI, 38, 40, 110, 120; *Aan de v. Velzen* enz., p. 129 v.; *Leerswijk. of Kerkbew.*, p. 10; *Natuurlijk of Ongegrond?*, p. 16; *Confess. of Reglem.*, p. 8; *Bydrage* enz., p. 12.

Men denke aan het conflict met Da Costa in 1843 over dit punt. Zie daarvoor *Ned. Ged.*, IV, p. 190, 227; en V, p. 106 v.

22) *De Moutregelen tegen de Afgescheidenen aan het Staats-regt* getoetst, 1837, p. 1. *Verspreide Geschriften*, II, 1.

23) *Idem*, p. 61.

24) *Idem*, p. 64.

25) *Het Regt* enz., p. 136; *Verspreide Geschr.*, p. 135; *Adviezen*, II, 1857, p. 258.

Just omdat naar Groen's overtuiging de Afgescheidenen leden der Hervormde Gezindheid zijn, hebben ze z. l. recht op vergoeding voor predikantstractementen uit 's Rijks kas. „Naar mijn inzien hebben adressanten, krachtens art. 168 der Grondwet, aanspraak op tegemoetkoming, vermits ze door overmaat van onrecht uit de Hervormde Kerk zijn verdreven.“ *Adviezen*, II (1857), p. 269.

26) *Idem*, p. 56.

27) *Adviezen* enz., II, 1857, p. 261.

allerlei smaad hem daarover aangedaan.²⁸⁾ „De aard en de juistheid van het verschil is, sedert 1837 tot nu toe, telkens meer in het oog vallend, door de alle berekening te boven gaande elasticiteit van het Kerkgenootschap. Mijn vriend Brummelkamp, geen lid van het in 1816 gestichte Kerkgenootschap, is lid van de Hervormde Kerk Zaalberg, (een berucht modern predikant in Den Haag — C. V.), lid niet slechts, maar een der celebriteiten van het Kerkgenootschap, is niet lid van de Hervormde Kerk.“²⁹⁾

Ja, zoo schrijft Groen in zijn levensavond, door het verlaten van een gouvernementaal kerkgenootschap, uit gehechtheid aan de kerkleer is men „wellicht des te meer, lid gebleven van de Hervormde Kerk“.³⁰⁾

Na de Afscheiding van 1834 is de toestand dus zoo, dat de oude, historisch-eenzellige Kerk „gedeeltelijk uit het Hervormd Kerkgenootschap verjaagd“ is, en „voor een gróóter gedeelte op het erf dat haar wettig toebehoort stand houdt.“³¹⁾ De Hervormde Kerk is thans in Synodaal-kerkelijke en Afgescheidenen verdeeld. Die twee groepen vormen de tijdelijk (!) uiteengeraakte deelen der Gereformeerde Kerk.³²⁾

H.

C. V.

28) *Adres a. d. Algem. Synode*, 1842, p. 1; *Aan de S. van Velzen*; *Verspreide Geschriften*, II, p. 135; *Narede van vijftienjarige strijd*, p. 58, p. 165/6; *Natuurlijk of Ongegrond?*, p. 27; *Adviezen*, 1857, II, p. 259; *Confessioneel of Reglementair?*, p. 1; *Parlement. Stud. en Schetsen*, IV, p. 27; *Bydrage voor Kerkgenootschappelijk Overleg*, p. 31, 49, 151; *Ned. Ged.*, I, p. 76, 99, 292; II, 319; IV, 104, 320, 336; V, p. 39, 107, 375.

29) *Ned. Ged.*, IV, p. 315/316.

30) *Ned. Ged.*, V, p. 99.

31) *Grondwetsherziening en Eensgezindheid*, p. 422; *Narede van vijftienjarige strijd*, p. 165; *Ned. Ged.*, I, p. 30.

32) *Ned. Ged.*, I, p. 115; *Ned. Ged.*, II, p. 247/8, 284; *Verspreide Geschriften*, II, p. 135.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Is „DE“ genade onwederstandelijk?

Rotterdam, 22 November 1937.

Aan de Redactie van „De Reformatie“.

Hooggeachte Redactie,

In Uw nummer van 12 November geeft Ds J. M. Spier een tweede artikel over de 4de brochure van Prof. Hepp. Daarin wordt o.a. betoogd, dat, als Prof. Hepp het heeft over zijn streven „niet om af te stooten maar om te winnen“, bedoeld wordt het winnen voor een bepaald dogmatisch standpunt, het winnen voor een bepaalde wetenschappelijke overtuiging. En daaraan wordt toegevoegd:

„Maar hoe loffelijk het ook is, iemand voor z'n eigen en ander systeem te winnen, het is heel iets anders dan iemand te overtuigen van zijn kerk-deformeerende dwaling.“

Dit kan dus niet anders worden opgevat, dan dat, naar de meening van Ds Spier, het hier gaat over opvattingen, of dogmatische systemen, waarover Gereformeerde theologen met elkander kunnen disputeren, maar waarbij van Kerk-deformatie niet gesproken mag worden. M.a.w., het Gereformeerde volk behoeft zich heusch niet ongerust te laten maken, want er is geen kwestie van deformatie, geen kwestie ook van strijd met of over de belijdenisschriften.

Opvallend is het echter, dat in hetzelfde artikel van Ds S. een beschouwing te lezen is over de onwederstandelijkheid der genade, die attente lezers er juist van overtuigt, dat het hier niet gaat over „wetenschappelijke overtuigingen“, maar dat hier grondwaarheden van de Gereformeerde belijdenis in het geding zijn.

Prof. Hepp had immers, waar Ds de Graaf gezegd had, dat de algemeene genade of goedheid een uitlooper is van de bijzondere genade, betoogd: „Dat kan echter niet. De genade, zooals zij uit de bron komt, moet overal, waarheen zij zich ook een weg baant, hetzelfde effect hebben. De genade in Christus, zoo leert de Schrift, is altijd en overal, zonder uitzondering, hetzelfde. Zij vernieuwt immer het hart. Zij heiligt en zaligt. Zij is onwederstandelijk. Wie door de genade in Christus wordt aangeraakt, is een nieuw scheepel. Schriftbewijs ontbreekt hier bewust; dat zou een beleediging voor het Gereformeerde volk zijn.“

Van dit betoog van Prof. Hepp zegt dan Ds S., dat Prof. H. zich van de hoofdzaak „afmaakt“, en schrijft:

„Toch is het jammer, dat Prof. H. het er maar niet op gewaagd heeft (n.l. het Schriftbewijs te leveren). Want nu zijn we nog even ver. Wel wordt gezegd, dat de genade, die met Christus in verband staat, onwederstandelijk is, maar 't wordt niet aangetoond. HET KAN OOK NIET AANGETOOND WORDEN want de Schrift leert het nergens. Gods Woord zegt zeer zeker, dat er onwederstandelijke genade is, doch niet, dat zij het altijd is. Integendeel, de verbondsbrekers hebben Gods genade wederstaan en daarom zal hun oordeel zoo zwaar zijn. Van de tien melaatschen, die genezen waren door de genade van Christus, kwam er maar één terug. De anderen hebben de genade niet als zoodanig erkend, hebben den Messias, Die Zich aan hen in Zijn priesterlijke heerlijkheid had geopenbaard, niet aangenomen.“

Hier wordt dus gezegd, dat de genade van Christus niet altijd onwederstandelijk is.

Gedacht zou kunnen worden, dat Ds S. bedoelt te zeggen: de particuliere genade is wel onwederstaanbaar, maar daarnaast zijn er andere werkingen van genade, of goedheid, of barmhartigheid Gods, die wederstaan kunnen worden. Maar, in het verband gezien, kan dat de bedoeling niet zijn. Om twee redenen.

1. Prof. Hepp heeft het zeer duidelijk over de bijzondere genade. Hij heeft het over die genade, door Dr. Kuyper bedoeld in den titel: „Dat de genade particulier is“. Hij heeft het over de genade van de vernieuwende en heiligende werking van den Heiligen Geest. Van die bijzondere genade zegt Prof. Hepp, dat zij onwederstandelijk is, en dat het een beleediging voor het Gereformeerde volk zou zijn, indien hij Schriftbewijs ging aanvoeren.

2. Ds S. verdedigt in zijn artikelen de opvatting van Ds de Graaf, die het woord „genade“ schriftuurlijk ziet als altijd verbonden met de bijbeteekenis van verbeurde en dus van schuldvergevinge gunst. Welnu, schuldvergeving behoort bij de bijzondere genade.

Om deze twee redenen is het dus logisch onmogelijk, iets anders in het betoog van Ds S. te lezen, dan dat de particuliere genade door den mensch soms (of dikwijls) weerstaan kan worden en weerstaan wordt. Die genade is immers volgens Ds S. onwederstandelijk, maar niet altijd.

Nu is de onweerstaanbaarheid der genade-werkingen zeker niet een „wetenschappelijke overtuiging“; zeker niet een onderdeel van een systeem, waarover de geleerden met elkander strijden kunnen, en waarbij de „leeken“ ljjdelijk kunnen toezien.

Integendeel — het is een belangrijk leerstuk, d.w.z. belijdenis der waarheid.

Zoo belangrijk, dat het gevoelen van Arminius, dat genade niet onwederstaanbaar is, een deel was van die gevoelens, waarvan Gomarus zeide, dat hij er niet mede voor den rechterstoel Gods zou durven verschijnen.

Zoo belangrijk, dat het één der hoofdzaken was van den strijd tusschen Remonstranten en Contra-Remonstranten.

De eersten toch hadden in art. 4 der Remonstrantie gezegd:

„Maar wat de manier van de werking der genade aangaat, die is niet onwederstaanlijk, want daar staat van velen geschreven, dat zij den Heiligen Geest wederstaan hebben.“

De genade is te wederstaan, zeiden Arminius c.s.

De genade is onwederstandelijk, hebben Gomarus, en Bogerman, en de Synode van Dordrecht geantwoord.

Zegt nu van deze genade Ds S., dat zij wel onwederstandelijk is, maar niet altijd?

Indien hierop het antwoord moet luiden: Naast deze particuliere genade, die onwederstandelijk is, zijn er ook andere genadewerkingen, is er ook ander goedheidsbetoon van God, dan komt Ds S. juist in de lijn van Prof. Hepp.

Maar zegt hij: de binnen het Verbond geborenen hebben deel aan de particuliere genade, en nu zijn er onder de kinderen des Verbonds ook, die deze genade metterdaad wederstaan, dan is daarvoor geen andere naam beschikbaar dan: Verbonds-remonstrantie, en komt dit gevoelen in openlijken strijd met de Dordtsche Canones.

Duidelijke, ondubbelzinnige verklaring en toelichting is hier op haar plaats.

Ten slotte.

Het geloof is „Gods gave“. Is er één mensch, in eenige eeuw, die heeft wederstaan de werking van den Heiligen Geest, als Deze het geloof werkte door de verkondiging van het Evangelie? (Cat. Zondag 25.) Als Ds S. hierop antwoordt: Neen, dan heeft hij hier de genade, die altijd onwederstandelijk was en is, en hij heeft een Schriftbewijs tegelijk.

Wat was het onderscheid tusschen de negen Joden en de ééne Samaritaan? De Joden, hoewel kinderen van Abraham, hadden het geloof niet; de Samaritaan had het wel. De Heiland zegt tot hem: „Uw geloof heeft U behouden“.

Ds S. wringt ook dit Schriftgedeelte weer in het gebruikelijke, gansch eentonige schema: verbondszegen, verbondsbreuk, verbondswraak.

Het is ook anders te zien, n.l. als een aanwijzing van de noodzakelijkheid en van de vrucht van het geloof voor ieder, die met het Evangelie in aanraking komt, hij zij binnen de Kerk geboren of daarbuiten; Nederlandisch Gereformeerde of Javaansch Mahomedaan.

Het is óók te zien als een geschiedenis, die bevestigt de woorden van Johannes den Dooper: „Zelfs int deze steenen kan God Abraham kinderen verwekken“, en van Paulus: „Zoo wie uit het geloof zijn (Paulus of de Samaritaan of Sergius Paulus of de stokbewaarder) die worden gezegend met den geloovigen Abraham“.

Hoogachtend,

J. WILSCHUT.

Naschrift van de redactie. Om misverstand te voorkomen wilde ik dit stuk niet weigeren. Het was reeds ingezonden, vóór dat inzender kennis had kunnen nemen van ons nummer van 26 Nov. j.l.; en ik mijnerzijds had de copie, die men daar op bl. 112 vindt, al geschreven, en verzonden, vóór ik dit stuk ontving. Enkele opmerkingen mogen thans (na enkele weken uitstel wegens plaatsgebrek) volgen.

1. Ds Spier liet ik opzettelijk buiten dit alles (ook al weer ter voorkoming van misverstand); hij krijgt deze copie eerst onder de oogen, als ze gedrukt is. Dit is in dit geval m.i. de beste methode: men zou anders kunnen denken, dat ik zelf „op de vlakte“ wil „blijven“.

2. Mijns inziens haalt inzender in zijn derde alinea meer uit de woorden van Ds Spier, dan erin ligt. Maar dit raakt de hoofdzaak niet, en blijve daarom rusten.

3. Inzender geeft van de woorden van Prof. Hepp een parafraze, die natuurlijk goed bedoeld is, maar die toch niet op zijn woorden, gelijk ze termen van de onderhavige discussie zijn, klopt. Prof. Hepp heeft het over „de genade in Christus“. Daarvan verklaart hij dan het een en ander. Hij zegt, dat „zij“ altijd en overal, zonder uitzondering, hetzelfde is. En hij verklaart tevens, dat „zij“ het hart immer vernieuwt. Nu is dit naar mijn stellige meening niet juist. Er zijn meer genadegiften in Christus, dan de weldaad der wederbaring en vernieuwing. De zinnen van Prof. Hepp passen niet op „de“ genade, maar op bepaalde genadewerkingen. Als de vaders zeggen, dat een bepaalde genadewerking Gods op een bepaald punt van haar weg onwederstandelijk is, dan gaat het niet aan, te

beweren, dat „de“ genade, het hebben e heiligende w Hepp had he klaarde, dat voren brengt Hepps betoog aan val op looper“ der g geen zin, tegz ziet het er l dat is e o bewijs d á á t.

4. In verba zijds onbewu ze gemakkeli hij er aan v „de genade met Christus.

5. Het is ni artikelen de hebben. Hij aanklage Van het gen ook niet uit daar, waar Christus alt (zie ons ci ooge publi ontwikkel.

6. Het is e betoog van l nade“ (der soms of dikv wordt. Niet die met Chri bewerd. Dá in het gedin Dat Prof. H door anderet niet nieuw. Hepp het pu persoon, de laten liggen. Maar toen o

7. Wie aan scheiden tuss (weldaad“), niets oprind v a l s c h e b verklaring, v van Ds de C gaarne een i vandaag pla wordt, hoe s scherp onder houdt in een kentenissen), stranten zel Maar daarn Triglanc la Remonati noemden. In begint hij e t i g h e g h de Remor staenlijc daan, dat d zouden bewe makkelijk a dat Triglanc ende de den de on ghebrach

„Om die door welk keerd t Arminit onwede de mensc ende beke en heb den des t h o o f t woort, a niet g h evenwel, d bruycken, wederstaen sien, wat den zy.“

Inzender z ons no, van Bavinck — hebben gestu dezen gel raliseeri een heel l ukken g heeft ge d dat de gref — slechts va toogden, da hierbij, dat sie tot e Dordtsch dus.

8. Inzende Remonstrant nade is ni dat niet „N latijnschap maar op: modum opea irresistibilis verhalen (5C

„De Rem voornaems gaat t ov wegend